

Cirkulärnr: 1996:164
Diariernr: 1996/3037
Handläggare: Kjell-Åke Eriksson
Sektion/Enhet: Skola och barnomsorg
Datum: 1996-11-11
Mottagare: Kommunstyrelsen
Barnomsorg inkl förskola
Rubrik: Plats inom barnomsorgen - en fråga om bistånd enligt
6 § socialtjänstlagen (SoL)?

Skola och barnomsorg
Kjell-Åke Eriksson, BS

1996-11-11

Kommunstyrelsen
Barnomsorg inkl förskola

Plats inom barnomsorgen - en fråga om bistånd enligt 6 § socialtjänstlagen (SoL)?

I det följande redovisar vi en dom från Regeringsrätten meddelad den 6 november 1996, mål 4208-1195, det s.k. Uppsalamålet. Målet har gällt om en familj haft rätt till bistånd enligt 6 § SoL i form av barnomsorg.

Bakgrund

Enligt SoL 14 a och 14 b §§ ska kommun tillhandahålla barnomsorg under vissa förutsättningar. I 6 § SoL slås fast att den enskilde har rätt till bistånd för sin försörjning och sin livsföring i övrigt om hans behov inte kan tillgodoses på annat sätt. § 6, den s.k. biståndsparagrafen, förutsätter att en *individuell behovsprövning* görs mot bakgrund av vad som är att betrakta som skälig levnadsnivå. Vägrar kommunen att utge begärt bistånd kan den enskilde enligt 73 §, första stycket, SoL hävda sin rätt genom överklagande hos en förvaltningsdomstol som har möjlighet att vid bifall *ålägga* kommunen att utge biståndet. För bistånd i form av barnomsorg fordras följaktligen att det vid en individuell prövning framkommer att den enskilde av *ekonomiska eller sociala skäl* har behov av den begärda åtgärden.

Det nu aktuella fallet

Den i målet aktuella familjen består av två förvärvsarbetande föräldrar och ett barn som vid tiden för barnomsorgsansökan var tre år. Då kommunen inte då kunde tillhandahålla en plats i barnomsorgen ansökte familjen om plats som bistånd enligt 6 § Sol. Vid kommunens handläggning av detta ärende har familjen motsatt sig en ekonomisk prövning och har heller inte åberopat några särskilda sociala skäl för att erhålla barnomsorg. Kommunen har anfört att förekomsten av de allmänna skyldighetsreglerna i bl.a. 14 a och

14 b §§ SoL inte med någon automatik kan leda till att kommunmedlemmar får individuella rättigheter enligt 6 § samma lag. Då den biståndssökande familjen motsatt sig en ekonomisk prövning och då några sociala skäl till förtur inte framkommit har kommunen avslagit begäran om bistånd.

Länsrätten och Kammarrättens ställningstaganden

Kommunens beslut om avslag överklagades till Länsrätten som, *med hänvisning till 14 a och 14 b §§ SoL*, biföll familjens begäran och ålade kommunen att utge biståndet, dvs. en barnomsorgsplats. Av Länsrättens domskäl framgår att rätten till bistånd lämpligen bör bedömas med ledning av främst 13-18 §§ SoL.

Kommunen överklagade beslutet i Kammarrätten som emellertid fastställde Länsrättens dom.

Regeringsrättens avgörande

Huvudfrågan i målet är hur de nya bestämmelserna om kommunernas skyldigheter att tillhandahålla barnomsorg förhåller sig till de bestämmelser i 6 § SoL som reglerar den enskildes rätt till bistånd. Den aktuella familjen har hävdat att de nya bestämmelserna i 14 a och 14 b §§ SoL grundar en omedelbar rätt för den enskilde att få bistånd i form av barnomsorg under förutsättning att kriterierna i dessa paragrafer är uppfyllda. Länsrätt och Kammarrätt förefaller ha delat familjens uppfattning i detta avseende. Kommunens ställningstagande har emellertid varit att kommunens *generella skyldigheter* enligt de nya bestämmelserna inte motsvaras av någon *omedelbar rätt* för den enskilde att få bistånd enligt 6 § SoL. För sådant bistånd fordras att det vid en individuell prövning framkommer att den enskilde av ekonomiska eller sociala skäl har behov av den begärda åtgärden. Regeringsrätten delar kommunens uppfattning att den enskilde har rätt att få kommunal barnomsorg enligt biståndsreglerna i 6 § SoL *endast under förutsättning* att det vid en individuell prövning visar sig att han eller hon av försörjningsskäl eller av sociala skäl behöver biståndet för att kunna uppnå eller vidmakthålla en skälig levnadsnivå. Regeringsrätten framhåller vidare att en enskild, som utanför ramen för biståndsreglerna vill göra gällande att ett kommunalt beslut att inte tillhandahålla barnomsorg strider mot t.ex. bestämmelserna i 14 a och 14 b §§ SoL, kan begära domstolsprövning enligt kommunallagen (1991:900) av beslutets laglighet (s.k. kommunalbesvär). En sådan prövning kan leda till att domstolen upphäver det kommunala beslutet men inte till att den sätter ett bifallsbeslut i stället för det klandrade beslutet.

Mot den bakgrunden har Regeringsrätten upphävt Länsrättens och Kammarrättens domar och fastställt kommunens beslut.

Kommunförbundets kommentar

Den avkunnade domen tydliggör skillnaden mellan skyldighetsbestämmelser och rättighetsbestämmelser. En skyldighetslagstiftning beskriver vad myndigheten ska göra i förhållande till den enskilde medan en rättighetslag talar om vad den enskilde har rätt att kräva. En skyldighet motsvaras inte med nödvändighet av en rättighet.

Den avkunnade domen bekräftar att bestämmelserna i 6 § SoL således alltså förutsätter att ett beslut om bistånd skall grundas på *en individuell behovsbedömning* varvid man ska beakta försörjningsskäl eller sociala skäl.

Från kommunalt perspektiv är den avgjorda domen principiellt viktig. En annan utgång kunde lett till långtgående konsekvenser.

I detta sammanhang vill vi också informera om att sedan de nya barnomsorgsbestämmelserna trädde ikraft i januari 1995 har kommunerna byggt ut barnomsorgen med cirka 35 000 - 45 000 nya platser per år. Med stor marginal överträffar det vad man åstadkom under 1980-talets "rekordår". I augusti 1996 klarade drygt 90 procent av kommunerna den s.k. barnomsorgsgarantin, ett beundransvärt resultat med tanke på förutsättningarna. Våra undersökningar visar att kommunerna fortsätter sina ansträngningar med att klara av barnomsorgsgarantin.

Ytterligare upplysningar

Frågor med anledning av detta cirkulär besvaras av Kjell-Åke Eriksson, Ylva Winberg eller Louise Fernstedt, tel 08 - 772 41 00.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Sektionen för skola och barnomsorg

Louise Fernstedt

Kjell-Åke Eriksson